

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ

Кутко Тарас Ігорович

аспірант,

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Яворський Андрій Петрович

аспірант,

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Повномасштабні військові дії спричинили руйнування транспортної та логістичної інфраструктури, і, як наслідок зміни в глобальних ланцюгах постачання продукції, що негативно позначилося на позиціях України у міжнародних рейтингах логістичної ефективності та конкурентоспроможності. Через бойові дії, блокування морських портів, знищення автомобільних і залізничних шляхів було істотно ускладнено як внутрішні, так і зовнішні ланцюги постачання. Відсутність можливостей для стабільної міжнародної торгівлі та експорту призвела до втрати логістичних переваг України, які напрацьовувалися впродовж останніх років.

Негативним проявом війни із РФ також стала масштабна релокація різногалузевих підприємств, обумовивши зміщення основних акцентів у ланцюгах постачання, зокрема переміщення виробництв із зони бойових дій, зміну географічної структури логістичних потоків, переорієнтацію на нові транспортні коридори та посилення ролі окремих регіональних вузлів.

Для кращого розуміння сучасної специфіки глобальних ланцюгів постачання слід здійснити ретроспективний аналіз їх розвитку.

Побудова глобальних ланцюгів постачання у світовій економіці охоплює кілька ключових етапів, кожен з яких визначався технологічними інноваціями, змінами в організації виробництва та розвитком міжнародної торгівлі:

1. Початковий період (до 1950-х років): локалізовані ланцюги. Виробництво, постачання та збут товарів здійснювалися в межах окремих країн або регіонів, з обмеженим використанням міжнародних ресурсів. Технологічні обмеження та високі транспортні витрати стримували розвиток глобальних ланцюгів.

2. Індустріалізація та стандартизація (1950–1970-ті роки): початок глобалізації. Після Другої світової війни відбувся стрімкий розвиток індустріалізації, що супроводжувався стандартизацією виробничих процесів та логістики. Впровадження контейнеризації у 1956 році

революціонізувало морські перевезення, значно зменшивши витрати та час доставки товарів, сприяючи формуванню перших глобальних ланцюгів постачань.

3. Інформаційна революція (1980–1990-ті роки): інтеграція та координація. З розвитком інформаційних технологій у 1980–1990-х роках з'явилася можливість для інтеграції та координації складних ланцюгів постачань. Впровадження систем управління ресурсами підприємства (Enterprise Resource Planning, ERP) та електронного обміну даними (Electronic Data Interchange, EDI) дозволило компаніям ефективніше управляти поставаннями, зменшувати запаси та покращувати обслуговування клієнтів.

4. Глобалізація виробництва (1990–2000-ті роки): аутсорсинг і офшоринг. У цей період компанії активно переносили виробництво до країн з нижчими витратами на робочу силу, таких як Китай, Індія та країни Південно-Східної Азії. Аутсорсинг і офшоринг стали ключовими стратегіями для зниження витрат і підвищення конкурентоспроможності, що призвело до формування складних, багаторівневих глобальних ланцюгів постачань.

5. Цифровізація та стійкість (2010-ті роки – дотепер): адаптація до викликів. Сучасні глобальні ланцюги постачань характеризуються високим рівнем цифровізації, використанням великих даних, штучного інтелекту та Інтернету речей (IoT) для оптимізації процесів. Події, такі як пандемія COVID-19, військові конфлікти, розвиток Індустрії 4.0. та початкові прояви Індустрії 5.0 виявили вразливість глобальних ланцюгів і підкреслили необхідність підвищення їхньої стійкості та гнучкості. Глобальні компанії почали переосмислювати свої стратегії, зосереджуючись на локалізації, диверсифікації постачальників та впровадженні стійких практик

Вивчення ролі та місця нашої країни у глобальних ланцюгах постачання дозволяє оцінити її економічні можливості та виявити напрями для підвищення ефективності міжнародної співпраці, що є предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. The History and Evolution of the Global Supply Chain. URL: <https://www.blumeglobal.com/learning/the-history-and-evolution-of-the-global-supply-chain/> (дата звернення: 11.04.2025)
2. History and Evolution of the Global Supply Chain. URL: <https://www.ajgtransport.com/ajg-blog/2022/8/25/history-and-evolution-of-the-global-supply-chain> (дата звернення: 11.04.2025)
3. The History of Global Supply Chains. URL: <https://www.allthingsupplychain.com/the-history-of-global-supply-chains/> (дата звернення: 11.04.2025)
4. History of Supply Chain Management. URL: <https://flashglobal.com/infographic-the-evolution-and-history-of-supply-chain-management/> (дата звернення: 12.04.2025)

5. Mehmeti G. A literature review on supply chain management evolution. Conference: 14th International Scientific Conference on Economic and Social Development. At: Belgrade (May 2016). URL: https://www.researchgate.net/publication/317886743_A_LITERATURE_REVIEW_ON_SUPPLY_CHAIN_MANAGEMENT_EVOLUTION (дата звернення 13.04.2025).